

BİBLİYOGRAFYA :

Tarama Sözlüğü, Ankara 1963, I, XXII; *Keşfü'z-zunûn*, I, 758; J. von Hammer, *Fundgruben des Orient*, Viyana 1811, II, 47 vd.; Flügel, *Handschriften*, I, 130-133; Rieu, *Catalogue*, s. 141, 142; a.mlf., *Catalogue of the Persian Manuscripts*, II, 514; Blochet, *Catalogue*, I, 96 (Ancien Fonds 230); *Osmanlı Müellifleri*, I, 223; Karatay, *Türkçe Yazmalar*, II, 26; Mustafa Demirel, *Kemal Paşazâde, Yusuf u Züleyha*, Ankara 1983, s. 14; Atsız, "Kemalpaşa-oğlu'nun Eserleri", *ŞM*, VI (1966), s. 78.

 MUSTAFA ÖZKAN

DEKKÂK, Ebû Abdullah

(أبو عبدالله الدقاق)

VI. (XII.) yüzyılda yaşayan Faslı bir sûfi.

Sicilmâse'de doğdu. Yalnızca kaynaklardan biri adının Muhammed olduğunu kaydeder (İbnü'l-Kâdî, s. 259). Dekkâk ilk tahsilini Sicilmâse'de tamamladıktan sonra gittiği Fas ile Sicilmâse arasında sık sık seyahat yaptı. Sicilmâse'de zamanının birçok meşhur sûfisi ile görüştü ve onlarla sohbet etti. Fas'ta arkadaşlık ettiği Ebû Abdullah Muhammed b. Ömer el-Esam (ö. 542/1147) ve bir grup sûfi ile birlikte Murâbt Hükümdarı Tâşfîn b. Ali el-Mervevî (ö. 539/1145) tarafından bilinmeyen bir sebeple tutuklandı. Bir süre sonra suçsuz oldukları anlaşılınca serbest bırakıldılar. Devrin kelim ve ahlâk âlimi İbn Berrecân (ö. 536/1141) ve Arifiyye tarikatının kurucusu İbnü'l-Arif (ö. 536/1141) tarafından sevilen bir sûfi olan Dekkâk, Medyeniyîye tarikatının kurucusu Endülüslü sûfi Ebû Medyen'in şeyhidir.

VI. (XII.) yüzyılın sonlarında vefat eden Dekkâk, Fas'ta Bâbülcise civarındaki kabristana defnedildi.

BİBLİYOGRAFYA :

İbnü'l-Kâdî, *Cezvetü'l-İktibâs*, Rabat 1973, s. 259-260; İbnü'z-Zeyyât, *et-Teşevvuf ilâ ricâli't-taşavvuf* (nşr. Ahmed et-Tevfik), Fas 1404/1984, s. 155-157, 196, 197, 254; A. Faure, "al-Dakkâk", *El²* (İng.), II, 100; a.mlf., "ed-Dekkâk", *UDM*, IX, 375.

 RECEP USLU

DEKKÂK, Ebû Ali

(أبو علي الدقاق)

Ebû Ali Hasen b. Ali b. Muhammed
(ö. 405/1015)

Nisâbur sûfilerinden.

Nisâbur'da doğdu. Ebû Ali Rûzbârî ve Ebû Bekir eş-Şiblî'nin sohbetlerinde bulunan Horasanlı sûfi Nasrâbâdî'ye (ö. 367/978) intisap etti ve onun tavsiyesine uya-

rak tahsile başladı. Ali en-Nahvî'den Arapça öğrendi. Bir süre sonra Merv'e gidecek Ebû'l-Heysem Muhammed el-Küşmîhenî, Ebû Bekir el-Kaffâl el-Mervezî ve fakih Ebû Abdullah Ali el-Hidirî'den hadis ve Şâfiî fihri okudu. Ebû Ali Muhammed b. Amr eş-Şebbûyî el-Mervezî'nin teşvikiyle vaaz vermeye başladı. Daha sonra Nisâbur'a dönerek tekrar Nasrâbâdî'nin sohbetlerine devam etti ve **sülûk***ünü tamamladı. Cuma günleri halka vaaz vermeye başladı. Bu arada sonradan müslüman olan Ebû'l-Hasan b. Katrân'ın kızı ile evlendi. Uzun süren vâizlik döneminden sonra münzevi bir hayat yaşamaya başladı. Her sene bir bölgeye gittiği rivayet edilirse de seyahatleri hakkında ayrıntılı bilgi yoktur. Bu seyahatlerin birinde Nesâ'ya gitti ve gördüğü bir rüya üzerine Hankâh-ı Sarâvî'yi inşa etti. Bir diğerinde Kâzerûn'a gidip meşhur şeyh Ebû İshak el-Kâzerûnî ile görüştü.

Dekkâk çok tesirli bir hitabet yeteneğine sahipti. Abdülkerim el-Kuşeyrî maliye memuru olmak için geldiği Nisâbur'da Dekkâk ile tanıştıktan sonra memuriyeti bırakıp ilim tahsiline başlamış, daha sonra kızı Fâtıma ile evlenmiştir.

Haiki genellikle Hanefî olan Nisâbur'da IV. (X.) yüzyılın başlarında Şâfiîler de görülmeye başlamıştı. Nisâbur Valisi Nasrûddeve, Ebû'l-Hasan el-Eş'arî'yi ve Şâfiîler'i himaye etti. Ebû Ali ed-Dekkâk zamanın Şâfiî âlimleriyle dostluk kurdu. Ebû Bekir Muhammed b. Hasan b. Fûrek el-İsfahânî bunlardan biridir.

Kuşeyrî, hayatının sonlarına doğru evinin çatısına çıkıp yüzünü güneşe doğru çeviren ve anlaşılmaz sözler söyleyen Dekkâk'ın uzun süren hastalıktan sonra vefat ettiğini bildirir.

Iraklı sûfilerin görüşlerini telkin eden Dekkâk konuşmalarında mürid, evliya, kerâmet, semâ hakkında izahlarda bulunur. Ona göre semâ zâhîde câizdir. Zühd için yeme ve içmeden kesilmeye, dünya hayatından yüz çevirmeye gerek yoktur.

Dekkâk'tan en geniş şekilde bahseden damadı Abdülkerim el-Kuşeyrî *er-Risâle*'sinde onun birçok sözünü aktarmıştır. Abdülgâfir el-Fârisî de (ö. 529/1134-35) *es-Siyâk li-Târîhi Nisâbûr* (*The Histories of Nisapur*, Paris 1965) adlı eserinde Dekkâk'tan bahseder. Kâtib Çelebi Ebû Ali ed-Dekkâk'a *Kitâbü'd-Dehâ-yâ* adında bir eser nisbet ederse de (*Keşfü'z-zunûn*, II, 1434) mevcudiyeti tesbit edilememiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

Kuşeyrî, *er-Risâle* (Uludağ), bk. İndeks; Hücvîrî, *Keşfü'l-mağcâb* (trc. Es'ad Abdülhâdî Kandîl), Beyrut 1980, s. 377; Herevî, *Tabakât*, s. 630-632; İbn Asâkir, *Tebyntü kezîbî'l-müfterî*, s. 226-227; Attâr, *Tezkiretü'l-evliyâ* (trc. Süleyman Uludağ), Bursa 1984, s. 679-693; İbnü'l-Esir, *el-Kâmil*, IX, 326; Necmeddîn-i Dâye, *Mirsâdü'l-ibâd* (nşr. Ebû Hâcer Muhammed Said), Beyrut 1405/1985, II, 177, 212; Sübkî, *Tabakât*, III, 100; IV, 329-331; İsnevî, *Tabakâtü's-Şâfi'iyye*, I, 523-524; İbn Tağrıberdî, *en-Nücümü'z-zâhire*, IV, 256; Câmî, *Nefehât*, s. 291; Münâvî, *el-Kevâkib*, II, 62-63; *Keşfü'z-zunûn*, II, 1434; Dârâ Şükûh, *Sefinetü'l-evliyâ*, Kanpûr 1900, s. 159; İbnü'l-İmâd, *Şezerât*, III, 180-181; Nebhânî, *Kerâmâtü'l-evliyâ*, Beyrut 1329, I, 281; Kehhâle, *Mu'cemü'l-mu'ellifin*, III, 261; Schimmel, *Mystical Dimensions of Islam*, s. 88, 161-162, 427; F. Meier, *Abû Said-i Abu'l-Hayr*, Leiden 1976, s. 44; J. Chabbi, "Abû 'Alî Daqqâq", *Elr.*, I, 255-257.

 RECEP USLU

DEKKEN

(دکن)

Güney Hindistan'da bir bölge.

Dekken kelimesinin aslı Sanskritçe "güney ülkesi" mânasına gelen **Dakşinâpat**ha olup Arapça kaynaklarda **Decnî** şeklinde geçmektedir. Kuzey Hindistan'dan Vindhya ve Satpuras sıradağları ile ayrılan ve güneyde Tungabhadra nehrine kadar devam ederek asıl Hint yarımadasının kuzey yarısını meydana getiren Dekken'i beş bölgede incelemek mümkündür. 1. Hint denizi ve Batı Ghatlar'la çevrili Deş kesimi; Maratalar'ın asıl yurdudur ve önemli şehirlerden Ahmednagar ile Poona buradadır. 2. Ortaçağ'da Berâr adıyla bilinen ve bugün en önemli şehri Nagpûr olan Vidarbha bölgesi. 3. Eski Haydarâbâd Devleti'nin Marata dilinin konuşulduğu Marathvada kısmı. 4. Topraklarında genellikle ana dili olarak Telugu dilinin konuşulduğu, başşehri Haydarâbâd olan Tilangâna bölgesi. 5. En önemli şehri Bîcâpûr olan, nüfusunun çoğunluğunu Kannadigalar'ın meydana getirdiği güneybatı bölgesi.

Hint efsanelerine göre İslâm öncesi devirlerde Dekken'in büyük bir kısmı, muhtemelen Vidarbha bölgesinde (bugünkü Bîder) bulunan bir hükümdarlığın ülkesiydi. Daha sonra bölge, Hindistan'ın kuzeyini işgal eden Mauryalılar'ın topraklarına dahil edildi; bu devletin yıkılışından sonra da çeşitli yerli hânedanların hâkimiyetinde kaldı.

Kaynaklar İslâm fetihlerinden önce de bölgede müslümanların yerleştiğini gös-